

Kaderstellende notitie programma Energietransitie Zutphen 2024 - 2026

Het gemeentebestuur van Zutphen wil zorgen dat onze mooie stad Zutphen en dorpskern Warnsveld schoon en leefbaar worden doorgegeven aan de inwoners van morgen. Daarvoor moeten we de uitstoot van broeikasgassen verkleinen. Via een programma werken we aan een rechtvaardige energietransitie en nemen we onze collectieve verantwoordelijkheid als overheid om onze verschillende doelgroepen op een bij hen passende manier te faciliteren.

Kader duurzaamheid

Van Dale geeft als één van de definities van duurzaam: 'het milieu weinig belastend'. Duurzaam denken en doen is een opgave voor de hele gemeente en alle domeinen. De aanleiding voor onze aandacht voor duurzaamheid is de klimaatverandering als gevolg van ons handelen.

Naast het terugbrengen van CO₂ uitstoot via energietransitie nemen we ook maatregelen om de gevolgen van klimaatverandering te beperken (wateroverlast, hitte en droogte). Ook werken we aan biodiversiteit om het natuurlijk evenwicht te herstellen, beperken we afvalstoffen en stimuleren we hergebruik van materialen. De aanleiding van de laatstgenoemde duurzaamheidsmaatregelen is ook de klimaatverandering en de urgentie is ook vertaald in landelijke beleidskaders. De sturing op deze onderwerpen is anders, daarom maken zij geen onderdeel uit van het programma Energietransitie.

Het juridisch kader voor het programma Energietransitie is in ontwikkeling. In juni 2023 is de Energiewet, die gaat over energiemarkten en energiesystemen, aangeboden aan de Tweede Kamer. De Wet Collectieve Warmtevoorziening ligt voor bij de Eerste Kamer met beoogde invoeringsdatum 1 juli 2024. Deze wet regelt de taken en bevoegdheden van publieke overheden. De Omgevingswet is van belang voor de ruimte voor de energietransitie én voor het aanwijzen van aardgasloze kavels via het Omgevingsplan.

Doel programma Energietransitie

De gemeentelijke inzet op energietransitie is gericht op de uitvoering van het Nationaal Klimaatakkoord. Dat betekent voor de gemeente Zutphen: ten opzichte van 1990 55% minder CO₂ uitstoot in 2030 en volledige CO₂-neutraliteit in (uiterlijk) 2050. Zoals afgesproken in het Klimaatakkoord, werken we systematisch aan energiebesparing, warmtetransitie, duurzame energie opwekken en duurzame mobiliteit.

Het gemeentelijke programma Energietransitie is gericht op de energietransitie en legt vanuit deze opgave de verbinding met andere opgaven tot duurzaamheid zoals klimaatadaptatie, biodiversiteit en circulaire economie. In het programma wordt onderzocht of en waar synergie kan worden gevonden bij een integrale aanpak op deze onderdelen van duurzaamheid.

De doelen van het gemeentelijke programma Energietransitie worden als volgt geformuleerd:

1. Plannen en uitvoeren van de benodigde stappen tot 2026 richting 55% minder CO₂ uitstoot in 2030
2. Verbinden van energietransitie met klimaatadaptatie, biodiversiteit en circulaire economie.

In het beoogde programma werkt het college langs drie lijnen aan de energietransitie in Zutphen:

- a. Het bevorderen van energiebesparing en isolatiemaatregelen

Met name via onze eigen website, webinars en via ZutphenEnergie bieden we informatie over energiebesparing en isolatie. In de startwijken van de warmtetransitie zijn er procesbegeleiders die

bewoners verbinden. Ook komen in deze wijken energiefixers aan huis die kleine maatregelen kunnen uitvoeren. Voor huurders is er een witgoedregeling.

We kennen een Toekomstbestendig wonen lening voor alle woningeigenaren en VVE's.

Voor de woningeigenaren die de isolatiemaatregelen niet zelf kunnen organiseren en betalen, voeren we (met subsidie van het Rijk) de regeling energiearmoede en het Nationaal Isolatie Programma uit. Na enkele jaren ervaring met het Nationaal Isolatie Programma willen we een dashboard over de isolatiewaarde van Zutphense woningen afronden. De gemeenteraad kan deze informatie dan betrekken bij besluitvorming over de warmtetransitie.

b. Warmtetransitie

We werken systematisch aan de voorbereiding van de warmtetransitie op basis van de Transitie Visie Warmte (TVW) 2021. Deze visie wordt in 2024 uitgewerkt in een jaarplanning tot 2035. We richten ons in de komende jaren op de startwijken: Componistenbuurt, Noordveen, Zeeheldenbuurt en Leesten en Overkamp. In de eerstgenoemde drie buurten/wijk is een collectief warmtenet voorzien. We nemen dan als gemeente de regie om, samen met stakeholders en participatie van bewoners, tot een collectieve warmtevoorziening te komen. De kennis die we als organisatie hebben ontwikkeld in het project Componistenbuurt nemen we mee naar de volgende buurten. In de wijk Leesten en Overkamp is een all-electric oplossing voorzien. Via informatiebijeenkomsten en webinars worden bewoners hier meegenomen in alternatieve warmte-mogelijkheden.

c. Elektriciteit

Het verwarmen van duurzame woningen kost veel elektriciteit. Ook de fysieke ruimte is nodig. De huidige elektriciteitsnetten zijn niet toereikend voor onze toekomstplannen voor woningbouw en werklocaties. In en rond bedrijventerreinen werken we aan Smart Energy Hubs. We onderzoeken in deze hubs en ook op andere locaties verdere mogelijkheden om via lokale netwerken vraag en aanbod van energie te verbinden buiten het landelijk elektriciteitsnetwerk. Ook zoeken we in overleg met de netbeheerder naar maximalisatie van elektriciteit.

In het programma Energietransitie vertalen we deze opgaven naar een stappenplan voor de komende jaren.

Relevante raadsbesluiten

December 2021	Regionale Energie Strategie (RES) 1.0 van de Cleantech Regio.
December 2021	Transitievisie Warmte gemeente Zutphen 2021.
April 2021	Verordening Toekomstbestendig Wonen Gelderland gemeente Zutphen.
Oktober 2022	Inzet Specifieke Uitkering Aanpak Energiearmoede.
November 2022	Programmabegroting 2023.
Juni 2023	Bestemming voordelig saldo jaarrekening 2022 gemeente Zutphen; amendement Extra ondersteuning woningisolatie.
Mei 2023	Voorjaarsnota 2023.
November 2023	Programmabegroting 2024.

Verder was Energietransitie onderwerp in forums in 2023:

April 2023	Collegebesluit Jaarlijkse Subsidie Coöperatie Zutphen Energie.
April 2023	Antwoordbrief schriftelijke vragen over energietransitie Wijk Noordveen.
April 2023	Initiatiefvoorstel SP Zon voor allen.
Mei 2023	Kader verduurzamen panden beschermd Stads- en dorpsgezicht gemeente Zutphen.
Juli 2023	Voortgang en uitvoering Regionale Energie Strategie (RES 10) en Afwegingskader Zon op land.

Kaders voor het programma Energietransitie

1. Wijkgerichte integrale aanpak

De energietransitie raakt direct de woningen en leefomgeving van onze inwoners. De wijken en buurten verschillen, en ook de warmtebronnen en de mogelijkheden tot het opwekken van groene energie zijn niet hetzelfde. De energietransitie is een noodzakelijke opgave die kan helpen om een impuls te geven aan andere maatregelen die bijdragen aan de leefbaarheid van wijken en buurten. In de gemeente Zutphen voeren we projecten wijkgericht en integraal uit.

2. Rechtvaardige energietransitie in onze gemeente

De mogelijkheden van verschillende bewoners om de energietransitie vorm te geven zijn verschillend. We stemmen onze inzet af op de mogelijkheden en kansen per buurt of wijk. Iedereen moet mee kunnen doen, ook inwoners die de verduurzaming niet zelf kunnen betalen. De energietransitie moet rechtvaardig zijn. Onze inzet is dus verschillend, afhankelijk van de doelgroep, initiatieven, woningen en de wijk. We werken hierbij samen met partners zoals ZutphenEnergie, de woningcorporaties, Liander en waterschappen. We verbinden de opgaven van de energietransitie aan zowel wijkgericht integraal werken als aan het lokale beleid bestaanszekerheid.

3. Gemeentelijke rol

Samen met ZutphenEnergie zorgen we voor informatie over energiebesparing en warmtetransitie. We sluiten zo veel mogelijk aan bij collectieve bewonersinitiatieven tot energiebesparing en isolatie aan de hand van samen afgesproken doelen en tussenstappen. Wanneer bewonerscollectieven ontbreken, nemen we zelf het voortouw in startwijken om samen met bewoners te werken aan energiebesparing.

De bewoners die de energierekening niet of nauwelijks kunnen betalen bieden we extra ondersteuning. We bieden deze bewoners aan om isolatiemaatregelen uit te laten voeren: kleine maatregelen bij huurders tot isolatie van bouwdelen voor eigenaren.

We verbinden en stimuleren samenwerking tussen de bewoners en tussen bedrijven die maatregelen nemen tot het terugbrengen van energieverbruik en energietransitie naar duurzame bronnen.

We stimuleren innovatie die bijdraagt aan energietransitie en met name daar waar het lokaal eigenaarschap bevordert. We nemen onze publieke verantwoordelijkheid waar de markt (nog) niet werkt. Het gemeentebestuur is bereid om financiële risico's te nemen vanuit haar collectieve verantwoordelijkheid. We stimuleren onderzoek naar vormen van energieopslag, zoals batterijen. We moeten namelijk slim omgaan met de opgewekte energie en het elektriciteitsnet goed gebruiken. In de komende periode betekent dat, dat we aandeelhouder worden in het warmtenetwerkbedrijf Componistenbuurt en samenwerken in Smart Energy Hubs.

We monitoren de voortgang van de energietransitie en de opbrengst van maatregelen. We verzamelen informatie over de woningvoorraad en over de motivatie en behoeften van bewoners per wijk en buurt. We stimuleren onderzoek naar behoeften van en participatie door inwoners en bedrijven. We willen daarmee optimaal aansluiten bij de behoeften en mogelijkheden van bewoners en bedrijven.

4. Regionaal samenwerken en lokaal partnerschap

We hebben een doorlopende samenwerkingsovereenkomst met ZutphenEnergie gericht op het bevorderen van energiebesparing, het versnellen van de transitie naar duurzame energiebronnen en het lokaal eigenaarschap van de productie en levering van duurzame energie. We concretiseren elk jaar de gezamenlijke inzet.

Duurzaamheid is een belangrijk onderdeel van de prestatieafspraken met de woningcorporaties.

We werken samen met de regiogemeenten aan de Regionale Energie Strategie (RES) om grootschalig elektriciteit op te wekken en te bewaren. We participeren in regionale kennisuitwisseling om de warmtetransitie te versnellen.

We voeren gesprekken en nemen regie in de samenwerking met lokale en regionale partners, zoals de woningcorporaties, Liander, stichting Perspectief, Energiebank, waterschappen en provincie. Via samenwerking bevorderen we dat we samen onze collectieve verantwoordelijkheid nemen in de energietransitie.

5. Lokaal eigenaarschap

Opbrengsten van energieprojecten moeten een bijdrage leveren aan de gemeenschap. Daarom geven wij voorrang aan lokale, coöperatieve projecten waar omwonenden van mee profiteren. We streven naar 75% lokaal eigendom van energieprojecten. Dit hebben we ook opgenomen in het afwegingskader Grootschalige Zonneparken. Duidelijke spelregels en participatie vanaf de start van een project dragen bij aan een voorspoedige en transparante planontwikkeling.

6. Lokaal benutten lokale energiebronnen

Het gemeentebestuur van Zutphen stimuleert het gebruik van lokale energiebronnen. We willen deze lokale bronnen inzetten voor onze inwoners en het verduurzamen van bedrijventerreinen. In en rond bedrijventerreinen werken we aan Smart Energy Hubs. Dit zijn lokale netwerken om de vraag en het aanbod van energie te verbinden buiten het landelijke elektriciteitsnetwerk. Via een samenwerkingsplatform willen we lokaal het leveren en de opslag van energie verbinden met de vraag. De afhankelijkheid van het landelijk elektriciteitsnetwerk en de bestaande netcongestie wordt hiermee beperkt.

Vervolgproces in samenhang met burgerberaad

Nadat de gemeenteraad deze kaderstellende notitie heeft vastgesteld, is de vervolgstap normaliter het opstellen van een programma door het college. Het programma bevat de activiteiten die nodig zijn voor de uitvoering van het beleid en de daarvoor benodigde organisatie en middelen.

In 2024 wordt er een burgerberaad gehouden over een onderwerp betreffende energietransitie. De planning van het programma Energietransitie 2024- 2026 wordt vastgesteld afhankelijk van de vraagstelling en planning van het burgerberaad.